

5. Вирок Миронівського районного суду Київської області від 22 вересня 2022 року у кримінальному провадженні № 1-кп/371/214/22 URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106396752>.

6. Вирок Баришівського районного суду Київської області 22 вересня 2022 року у кримінальному провадженні № 1-кп/355/105/22 URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106395272>.

7. Мармура О. Проблеми посилення відповідальності за викрадення чужого майна в умовах воєнного або надзвичайного стану. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/09-11_06_2022.pdf

Симоненко Наталія Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

Воєнний стан у державі та збурення в суспільстві через недоброчесні дії деяких громадян, призвели до того потреби врегулювати законодавцем питання належного використання гуманітарної допомоги та покарання осіб, що зловживають скрутним становищем інших.

У зв'язку з цим, 24 березня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», яким доповнено Кримінальний кодекс України новою статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги».

Дана норма передбачає три форми об'єктивної сторони кримінального правопорушення: 1) продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги; 2) використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги; 3) укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном (товарів (предметів) гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, безоплатної допомоги).

Під гуманітарною допомогою, благодійними жертвами та безоплатною допомогою слід розуміти поняття, визначені ЗУ «Про гуманітарну допомогу» та ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3, 4].

Так, згідно ЗУ «Про гуманітарну допомогу», гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або

тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог статті 3 ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3].

За офіційними даними, станом на кінець 2022 року, Національна поліція України зареєструвала 247 кримінальних проваджень щодо незаконних дій з гуманітарною допомогою, зокрема розкрадання [9].

Так, наприклад, за відомостями, які оприлюднила прес-служба Кіровоградської обласної, 35-річному жителю повідомлено про підозру за фактом незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги – легкових авто Volkswagen Touran, Hyundai Santa FE та KIA Sorento. За даними слідства, представник громадської волонтерської організації, що займається, зокрема, поставками гуманітарних вантажів з країн ЄС, налагодив незаконний механізм збуту легкових авто. Він нібито складав фіктивні документи про їх безоплатну передачу іншим волонтерським громадським організаціям. Серед іншого, через митний кордон України було ввезено та задекларовано як гуманітарну допомогу легкові автомобілі Hyundai Santa FE, KIA Sorento та Volkswagen Touran. У подальшому підозрюваний доставив їх до Кропивницького, щоб збути за готівку місцевому мешканцю. Затриманому повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України [8].

Також, на офіційній сторінці прес-служба Офісу генерального прокурора оприлюднено оголошення про підозру бізнесмену в Києві за налагодження механізму продажу гуманітарної допомоги, отриманої від країн Євросоюзу та США. Чоловік систематично збагачувався на продажах військової амуніції, продуктах харчування та товарах особистої гігієни, що призначалися постраждалим від війни регіонам. Для зберігання гуманітарної допомоги підприємець орендував у м. Києві складські приміщення, а в подальшому продавав її. Під час розслідування кримінального правопорушення правоохоронцями задокументовано продаж гуманітарної допомоги на суму понад 500 тис грн. Підозра оголошена за ч. 3 ст. 201-2 КК України [10].

Взагалі під використанням майна (зокрема, визнаного гуманітарною допомогою, благодійними жертвами) слід розуміти вилучення в тій чи іншій формі його корисних властивостей для задоволення різноманітних потреб фізичної особи чи організації. Наприклад, якщо йдеться про грошові кошти, то їх використання може набувати вигляду внесення коштів як внеску в статутний фонд суб'єкта господарювання, поповнення його обігових коштів, купівлі корпоративних прав, фінансування виробництва (придбання потрібних матеріалів, обладнання і сировини), спрямування на ремонт належного винному чи його близьких житла, благоустрій земельної ділянки чи оплати навчання дітей тощо. Щоправда, для охоплення вказаної і подібної поведінки складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК, має бути встановлена специфічна суб'єктивна ознака – мета отримання прибутку [5].

З приводу обов'язковості для наявності цієї ознаки М. Хавронюк слушно зазначає: «Для всіх трьох форм кримінального правопорушення характерною є мета – отримання прибутку. Це впливає із синтаксичного нюансу: якби перед словами «з метою» була відсутня кома, то зазначена мета стосувалася б тільки останньої із названих форм» [7].

Прибутком вважається різниця доходів від діяльності над сумою витрат, тобто, це безпосередньо отримана вигода. Зрозуміло, що якщо товар подарований донором і перепроданий, то увесь дохід від продажу вважатиметься прибутком. Проте, якщо товар був придбаний волонтером за власні кошти, а потім проданий за ціною первинної купівлі, то таке діяння не мало на меті отримання прибутку та, відповідно, не міститиме складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України.

Продаж товарів гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, вчинені у розмірі, який не досягає значного розміру, незалежно від наявності мети отримання прибутку, слід кваліфікувати, залежно від суб'єкта: за ч. 1 ст. 191 КК – як розтрату чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні (вчинену в умовах воєнного стану – за ч. 4 ст. 191 КК), або за частинами 2 або 3 ст. 191 КК – як розтрату чужого майна шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (вчинену в умовах воєнного стану – за ч. 4 ст. 191 КК). Навіть якщо розглядати цю ситуацію так, що і ст. 201-2 КК, і ст. 191 КК регулюють одне питання, тобто має місце не конкуренція норм, а їх колізія, то і в цьому випадку розтрату відповідних предметів в значних розмірах слід кваліфікувати за ст. 201-2 КК, яка є більш новим законом, ніж ст. 191 КК [7].

І ще важливо — це мінімальна сума (вартість) товару. Статтею 201-2 КК України визначається, що мінімальним порогом для притягнення до кримінальної відповідальності є вчинення такого діяння у значному розмірі (від 434 175 грн). Продаж неіснуючих товарів (предметів) гуманітарної допомоги слід кваліфікувати за ст. 190 КК як шахрайство.

Не зважаючи на те, що внесені зміни до кримінального законодавства є досить слухними та своєчасними, але в свою чергу деякі правові норми потребують вдосконалення, особливо це стосується положень щодо діяльності благодійних організацій починаючи із моменту реєстрації, напрямів діяльності до прийняття рішення про гуманітарну допомогу особам, які її потребують [6].

Проблема також у тому, що волонтери, ввозячи товар в Україну, декларують його як гуманітарну допомогу, хоча по факту цей товари таким не є, якщо він був придбаний за кошти самих волонтерів. У розумінні профільного закону, таке майно (товари (предмети) гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, безоплатної допомоги мають бути подаровані донором для безкоштовного розповсюдження в Україні, щоб вони вважалися гуманітарною допомогою. Якщо це не гуманітарна допомога, то повинна розмитнюватися в загальному порядку. В Україні виникає гібридна ситуація, коли негуманітарний товар декларується як гуманітарна допомога з метою уникнення митних зборів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

3. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.

4. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

5. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2 (98). С. 99–115.

6. Symonenko N. O. Кримінальна відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги: новела законодавства : International scientific conference «The role of legal science in establishing a new world order in wartime and post-war period» : conference proceedings, July 29–30, 2022. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 221–225.

7. Хавронюк М. І. За незаконне використання гуманітарної допомоги – кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/za-nezakonny-vykorystannya-gumanitarnoyi-dopomogy-kryminalna-vidpovidalnist/>.

8. В Кіровоградській області повідомлено про підозру за фактом незаконного використання гуманітарної допомоги. URL: https://lb.ua/society/2022/06/22/520948_meshkantsyu_volini_ogolosili_pidozru.html.

9. Офіційні дані Національної поліції України. URL: https://lb.ua/pravo/2022/06/23/520959_cherez_nezakonne_vikoristannya.html.

10. Оголошення про підозру бізнесмену в Києві. URL: https://lb.ua/society/2022/06/13/519901_kiievi_pidpriemtsyu_ogolosili_pidozru.html

Смаглюк Олександр Володимирович,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
Поштаренко Інна Валеріївна,
викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК) має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням (ч. 1 ст. 1 КК). Серед завдань КК окреме місце посідає охорона релігійних прав громадян, які передбачають свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність тощо. Охорона зазначених прав, а також запобігання та кримінально-правова протидія